

ЗНАЧАЈ ОСПОСОБЉЕНОСТИ УЧИТЕЉА ЗА ПЛАНИРАЊЕ РАДА У НАСТАВИ ПРИРОДЕ И ДРУШТВА

Тања Јовић¹

Апстракт: Планирање рада у настави природе и друштва јесте важна обавеза сваког наставника. Основни предуслов доброг планирања је правовремено, стручно и одговорно приступање његовој изради.

Циљ рада је сагледати законитости и могућности планирања у настави природе и друштва у погледу његовог значаја за рад наставника и саму реализацију васпитно-образовног процеса.

Структурне компоненте овог рада представљене су кроз неколико поглавља, а сам наслов првог поглавља нам наговјештава да ће се разматрати и анализирати планирање према свим нивоима, почевши од годишњег, које се још назива и глобално планирање, ка тематском (оперативном) и на крају до најконкретнијег облика планирања, а то је дневно планирање. Посљедње поглавље посвећено је значају учитеља и његових способности у настави и планирању, јер без доброг учитеља, тешко да може бити остварена добра организација наставе.

Кључне ријечи: планирање рада у настави природе и друштва; годишње, тематско и дневно планирање; оспособљеност учитеља.

Увод

Свака људска дјелатност се одвија по унапријед направљеном плану. Сваку активност човјек унапријед планира, мислима предвиђа циљ своје активности, средства и методе којима ће се служити. Исто тако, предвиђа и сам процес активности као и њен резултат (Ђурчић, 2018). Из тог произилази да и наставници у настави треба да планирају унапријед. Од планирања рада зависи успјех цјелокупног образовно-васпитног процеса. Полазиште за планирање образовно-васпитног рада започиње у законским оквирима. Наставник је у неким дијеловима градива не само интерпретатор, него и креатор наставних садржаја.

Циљ наставе природе и друштва, а и самог наставника, јесте да, на основу непосредног посматрања и упознавања природе и друштва, усмјерава ученике да схвате међусобну условљеност и повезаност појава, односа и процеса у природи међу људима и друштву; да схвате вриједности и улогу људског рада у мијењању природе; да активним учешћем у животу и раду колектива и средине омогући ученицима да, у складу са својим могућностима, схвате суштину односа међу људима и у друштву (Ђурчић, 2018).

Школа представља значајну друштвену институцију те је непрекидно изложена посматрању и критици своје околине. Околина процјењује да ли је школа добра или не, а сама школа, како би одговорила захтјевима друштва, мора да слиједи промјене у том друштву; у идеалном случају и иде испред њих.

¹tanja.joviic@gmail.com

Планирање рада у настави природе и друштва

Планирање рада у настави природе и друштва јесте важна обавеза сваког наставника. Према Закону о основном васпитању и образовању Републике Српске, наставник „планира, програмира и реализује захтјеве и садржаје наставног плана и програма...“ (Закон о основном васпитању и образовању, 2017: члан 108). Планирање је олакшано у том смислу што програми садрже циљеве и задатке наставног предмета, називе наставних тема и садржаја (наставних јединица), оквирног броја часова предвиђених за њихову реализацију као и очекиване исходе које треба остварити.

Наставни план и програм се доноси трајно, а подложен је сталним измјенама и допунама ради побољшања. У самом процесу стварања, промјена, допуна и побољшања наставног плана и програма, учествују: школе, наставници, Министарство просвјете и културе Републике Српске, факултети за обуку наставничког кадра, као и друге повезане агенције и субјекти.

Специфичност планирања у настави природе и друштва заснована је на критеријуму завичајности и различитог распоређивања градива (посебно распореда по концентричним круговима). Наставни програм, као и уџбеници јединствени су за цијелу Републику, па као такви, нису прилагођени локалној средини и завичају који се у млађим разредима (од 1 до 3) проучавају у настави природе и друштва, док распоред градива по концентричним круговима може да доведе у питање продубљивање и проширивање садржаја у складу са програмским захтјевима (Радивојевић, Ћурчић, 2021).

Основни предуслов доброг планирања јесте правовремено, стручно и одговорно приступање његовој изради. У настави природе и друштва разликујемо:

- **годишње (глобално) планирање,**
- **тематско (оперативно) и**
- **дневно планирање (план наставне јединице).**

Припрема наставника

Прије планирања наставник треба да се упозна са програмима за сваки разред, мора да упозна уџбеник и радне листове. Поред тога, он треба да се упозна са могућностима школе, као и са приликама средине. Те податке је потребно из године у годину „освјежавати“.

Припрема наставника је вишеструка и обухвата *стручну* (упознавање садржаја), *дидактичко-методичку* (утврђивање дидактичко-методичких захтјева наставних садржаја и карактеристика ученика којима су садржаји намијењени), *психолошку* и *организациону* (обезбјеђивање наставних средстава и материјала за рад) *припрему* (Радивојевић, Ћурчић, 2021).

Стручна припрема подразумијева студиозно упознавање наставног садржаја у погледу обима и дубине наставне грађе, уочавања нових појмова, нивоа знања које треба остварити, логичког распореда наставног садржаја и сл. Студенти разредне наставе се у овој фази упућују на важност познавања наставне грађе и спремности „да одговори на свако постављено ученичко питање, односно да задаје непредвиђене задатке“ (Ждерић и др. 1996.).

Дидактичко-методичка припрема се односи на пројектовање најефикаснијих методичких поступака. Посебна пажња се придаје најважнијим елементима наставног часа природе и друштва, а то су: садржај, циљ и задаци, исходи, методе, облици рада, средства рада, и објекат (Радивојевић, 20146).

Психолошка припрема је условљена низом фактора од којих су најзначајнији садржај наставне грађе који се проучава и структура ученика, а то се односи на ниво претходног знања, практичне способности, социјални статус и сл. (Радивојевић, 20146).

Организациона припрема се односи на организовање простора, опреме и наставних средстава у одређеном простору. Од посебног је значаја благовремена припрема природног материјала и збирки који треба да буду у функцији наставе, а захтијевају дужи временски период за припремање (Радивојевић, 20146).

Да би планирање рада у настави природе и друштва било успјешно и примјенљиво у функцији образовања и васпитања наставник треба да: темељно проучи Наставни план и програм (циљеве, задатке, исходе, програмске садржаје по разредима), уџбенике и радне свеске; прикупи и проучи стручну литературу и друге изворе од значаја за изучавање наставних садржаја; сагледа могућности (учионица, лабораторија, медијатека, фенолошки кутак, школски врт, школски полигон и сл.) и услове рада у школи; сагледа природна и друштвена обиљежја средине и могућности њиховог кориштења за реализацију наставе природе и друштва (ливаде, шуме, воћњаци, музеј, културне установе, здравствене установе, фабрике, саобраћај итд); сагледа могућност корелације наставних садржаја, како у оквиру наставног предмета, тако и са другим наставним предметима; сагледа биљешке са запажањима из раније наставе и сл. (Радивојевић, 2014б).

Наставник има аутономију да сам (или на нивоу стручних актива) планира наставни рад, наравно поштујући захтјеве Наставног плана и програма и других аката прописаних законом. Будући да је то веома комплексан и одговоран посао, наставник првенствено треба добро да се припреми. Од припреме наставника зависи успјешност планирања, а тиме и цјелокупног образовно-васпитног рада.

Годишње (глобално) планирање

Годишњи (глобални) план доноси се прије почетка школске године и служи као оријентир, односно циљ до којег треба достићи током школске године. Он се израђује према: наставним плановима и програмима; плану рада школе; уџбеницима и приручној литератури; школском календару и распореду часова.

Глобални план садржи:

- називе наставних тема које ће се изучавати у току једне школске године;
- број часова предвиђених за часове обраде, утврђивања, вјежбања, систематизације и провјере;
- вријеме (мјесец) предвиђено за реализацију дате теме.

Да би глобални план био комплетнији, поред наведених могу се унијети и још неки елементи, као што су: циљ и задаци наставе; очекивани исходи; предвиђене посјете (на које иначе обавезује и Програм); примједбе и напомене или осврт на остваривање годишњег плана, који ће наставник узети у обзир приликом сљедећег планирања.

У настави природе и друштва реализација једне наставне теме није увијек континуирана, о чему, свакако, треба водити рачуна приликом годишњег плана, будући да се њиме утврђује редослијед проучавања наставних тема у току школске године. Приликом одређивања редослиједна тема, треба поћи од пригодних догађаја (значајни датуми), садржаја који су условљени фенолошким појавама (годишња доба, биљни и животињски свијет), али и садржаји о саобраћају и екологији којима се враћамо неколико пута у години (Радивојевић, Ћурчић, 2021). То значи да редослијед наставних тема у годишњем плану не мора да се подудара са редослиједом тема предвиђених Наставним програмом, чак постоји могућност и за промјену броја часова неке теме.

Тематско (оперативно) планирање

За разлику од глобалног плана који има оријентациони карактер, тематско планирање је оперативно, јер се односи на конкретизацију онога што је глобалним планом предвиђено.

Тематски план може се писати на различите начине: на стандардним формуларима, у свесци, или на листовима у облику мапа. Најбоље је употребљавати мапу, јер се у њој на једном мјесту може наћи комплетан писани и сликовни материјал који је везан за реализацију теме: писана припрема, извори знања, корелација са другим предметима, запажања итд. У том случају за сваку наставну тему припрема се посебна мапа (Ћурчић, 2006).

Основни елементи које тематски план треба да садржи јесу:

- редни број часа;
- наставна тема;
- наставна јединица;
- циљ часа;
- очекивани исходи;
- облици рада;
- наставне методе;
- наставна средства.

Приликом тематског планирања, наставник би требало да конкретизује и могућности хоризонтале и вертикале корелације наставних садржаја (Радивојевић, Ћурчић, 2021).

Умјесто тематског плана у пракси се често налази мјесечни план који је дио календарског начина планирања (годишњи план, полугодишњи, мјесечни, седмични, дневни). Мјесечно планирање има највећи методички смисао јер повећава динамичност и економичност наставног процеса. Такође омогућава и анализе остварених резултата и корекције при реализацији наредног мјесечног плана (Матовић, Буквић, 1996).

Слично глобалном плану, и на крају тематског плана наводе се запажања о реализацији која могу послужити као сугестије приликом наредних планирања рада.

Глобални и оперативни план израђује се на почетку школске године. Због јединства наставног процеса било би пожељно да се до почетка наставе састави комплетан оперативни план, без обзира на то да ли ће неке теме бити обрађене много касније или чак при крају школске године.

Дневно планирање (план наставне јединице)

Конечан и најконкретнији план је план наставне јединице. Успјешност образовно-васпитног рада зависи од квалитетног плана. Написани план је писана припрема. Обично се прави непосредно прије обраде наставне јединице. Оне се не пишу из формалности, већ зато да се обезбједи што квалитетнији образовно-васпитни рад, да се унаприједи настава и да се постигне што бољи успјех. Због неискуства студената и наставника почетника, нужно је писати комплетну припрему, док наставници са праксом пишу скраћену, у чему су наведени само кључни моменти наставног часа, без детаљног садржаја.

Свака наставна јединица је само једна карика у ланцу наставних часова. Студент/наставник треба тачно да зна које мјесто заузима наставна јединица у датој теми и какву функцију има и који ће облици рада дати најбоље резултате. Исто тако, треба предвидјети циљ, образовне, васпитне и функционалне задатке часа. Предвиђају се они психички процеси и интелектуалне операције, које ученик мора да реализује. Треба унапријед планирати рад наставника и рад ученика који заједно сачињавају једну цјелину. У савременој организацији наставе ученикова је улога водећа. Управљачким и организационим радом наставник побуђује пажњу ученика, мотивише ученике на размишљање и ствара максималне услове за развијање различитих способности.

Наставник планира ток часа, редослијед мањих дидактичких цјелина, њихову међузависност и логичку структуру. Важна је добра структура часа. При структурирању часа треба водити рачуна да на крају остане довољно времена (5-10 минута) за закључак, провјеру и вредновање рада (Радивојевић, Ћурчић, 2021).

Потребно је нагласити и то да је ради остваривања задатака наставе природе и друштва, нужно планирати и корелацију овог предмета са свим осталим наставним областима. На примјер: за посјете и изласке у непосредну околину потребна је корелација са физичким васпитањем; као емоционална и психолошка припрема за час најчешће треба да се пјевају пјесме (корелација са музичком културом) или читају одломци из прозних и поетских текстова (корелација са српским језиком); у појединим етапама часа ученици би могли да илуструју одређене садржаје природе и друштва (корелација са ликовном културом). Може се планирати и начин, облик провјеравања (вербално, писмено, практично) на почетку, у току или на крају часа.

Наставник планира и обим и дубину садржаја наставног часа, чак и ниво знања до којег треба доћи. Он мора да влада у потпуности садржајима (сналажење на географској карти, оријентација у природи итд.), треба да буде спреман да одговори на свако постављено ученичко питање, односно да задаје непредвиђене задатке. Треба прикупити различите карактеристике, правила итд. Уопштавање и дефиниције појмова треба да одговарају спознајним могућностима ученика. Припрему сачињава и постављање проблема. То треба да мотивише и заинтересује ученике.

У току часа мијењају се пасивни и активни моменти. Постоје елементи који мотивишу ученике. Ради уочавања и праћења појава у природи и друштву, предвиђени су самостални и практични радови ученика, који имају велики значај у процесу активног усвајања знања, вјештина и навика (Радивојевић, Ћурчић, 2021).

У зависности од задатка наставне јединице, садржаја, врсте и облика рада, одређују се и наставне методе. Треба примјенити савремена наставна и помоћна средства. Сваки извор знања треба да је наведен у том редослиједу којим ће се постићи најбољи успјех.

Планира се активност ученика: које задатке ће ученици самостално или у групама реализовати, које задатке из уџбеника, радних листића у свесци, да ли ће се задати и ваннаставне активности, која литература ће се користити итд.

Познавање структурне грађе, садржаја уџбеника такође је битан фактор у планирању. Планира се и коначан став ученика и изглед табле (преглед градива). Корисно је направити скицу табле, свега онога што ће наставник писати и цртати на табли. Тако он и визуелно предвиђа основне контуре наставног процеса. Било би оправдано да ученици пишу у своју радну свеску преглед градива истовремено са наставником.

Домаћи задатак треба да је у функцији обрађене наставне јединице или је припрема за сљедећу наставну јединицу (нпр. шта треба да донесу). У неким случајевима, домаће задатке треба много раније планирати (нпр. да би ученици могли пратити развој биљака, не могу посијати сјеме само 2–3 дана прије него што се обради овај проблем).

И за крај часа треба планирати систематизацију и закључивање, начин провјере и вредновање. Процјена постигнућа ученика је важан моменат сваког наставног часа, зато никад не смије изостати. Нажалост, у пракси наставник на крају часа за то нема времена, јер се час завршио. Наставник треба бити спреман да импровизује (ако је то оправдано), али не смије унапријед планирати да ће неке моменте импровизовати. На крају наставног часа, наставник укратко биљежи оно што сматра пропустом, слабошћу или што је посебно успјело, да би то искуство сљедећи пут узео у обзир.

Припрема наставника је огледало њихове припремљености за наставу природе и друштва. Са становишта повезаности теорије и праксе као и инвентивности у раду усмјерене на практичну оспособљеност студената за реализацију наставе природе и друштва, осим студиозно осмишљеног и написаног елабората за наставне часове неопходно је студенте оспособити за активну реализацију, као и свеобухватну дидактичко-методичку анализу успјешности часа која „указује на негативне и позитивне методичке елементе и доприноси изграђивању критичког односа према сопственом раду будућих учитеља“ (Грдинић, Бранковић, 2005:308).

Током анализе часа сагледавају се најважнији аспекти који се односе на: примјереност писане припреме за студента за наставни час; адекватност избора наставних метода, облика рада, наставних средстава, корелативних веза унутар предмета и са другим наставним предметима; реализацију циљева и задатака часа; оствареност исхода; мисаону и радну активизацију ученика на часу; говор, стил и јасноћу давања инструкција; реализацију повратне информације односно схватања и разумијевања садржаја; радну атмосферу и дисциплину; примјереност наставних активности узрасту, претходном знању, искуству ученика и животу; начин мотивације ученика и стварање емоционалне климе на часу; однос студента и ученика; функционалност етапа часа; рационалност временске динамике часа и слично.

Значај оспособљености учитеља за планирање наставног рада

Практична оспособљеност студената за реализацију сложених захтјева природе и друштва који се односе на планирање, организовање, систематску припремљеност, реализацију, праћење и вредновање рада ученика, захтијева од будућих учитеља да буду способни да јасно сагледају и схвате положај предмета природе и друштва у цјелокупном васпитно-образовном систему у складу са општим циљем васпитања и образовања.

Потребно је направити разлику између способности наставника и професионалних стандарда. Професионални стандарди настоје да опишу оно у шта наставници вјерују, знају, разумију и способни су да раде као стручњаци у својој области (Ingvarson, 1998).

У основном образовању је препозната посебна улога учитеља јер, према најновијим истраживањима, готово тридесет посто укупне варијансе која утиче на успјех у учењу се односи на квалитет система поучавања (Симеуновић, 2014).

Основно образовање будућих учитеља за практично извођење наставе природе и друштва може се одвијати кроз обавезне (основне) и факултативне (варирајуће, изборне) облике. Обавезни облици образовања студената разредне наставе за реализацију наставе природе и друштва су од посебног значаја, јер обезбјеђују стварање теоријских основа за будући позив, али и вјештина које осигуравају да се повеже теорија и пракса и да се хоспитујући, изводећи методичку праксу и реализујући практичне часове, оспособе за наставничке активности у школи. Они се остварују кроз низ активности: теоријски и практични аспекти наставе природе и друштва у облику предавања и вјешби, методичка пракса, хоспитовање, семинарски радови, колоквијуми, домаћи задаци, испити у облику практичног и усменог дијела испита. Факултативни облици се првенствено односе на оне активности које студент остварује према својим жељама. Осим тога, они имају елементе повремених, у складу са актуелним дешавањима у окружењу, а од важности за практично оспособљавање студената за реализацију наставе природе и друштва. Они су еластичнији и имају карактер добровољности што омогућава студентима да продубе и прошире различите компетенције у оквиру наставе природе и друштва (Радивојевић, 2014б).

Савремена настава природе и друштва захтијева учитеља који ће бити дизајнер и креатор наставног процеса. То значи да је учитељ, захваљујући својој маштовитости и стваралачким потенцијалима, често у прилици да сам креира нове педагошке ситуације, а то може једино ако је оспособљен да користи ранија знања, искуства и добра рјешења за поједине наставне часове, али и могућности њихове инкорпорације у нове форме учења.

Европски синдикални одбор за образовање (ETUCE) у свом документу *Образовање учитеља у Европи* (Teacher Education in Europe) истиче да је квалитетан наставник онај који је способан да интегрише знања и управља сложеним процесом учења водећи рачуна о индивидуалним и групним посебностима. Квалитетан наставник је способан да изгради концепт гдје се практична знања обогаћују теоријским достигнућима уз стално критичко преиспитивање како властите праксе, тако и теоријских концепција, те стално иновирање процеса учења (ETUCE 2008).

У студији *Визуелно учење: Синтеза од преко 800 мета-анализа повезаних са постигнућем* (*Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement*) Џон Хети (John Hattie) наводи: „...Учење подразумијева персонални пут за ученике и учитеље, иако постоје значајне сличности у тим путевима“ (Hattie, 2008: 23).

Наставник је у историји школе константно био важан чинилац наставног процеса. Његова улога не може никад изгубити на значају, једино се може мијењати структура рада у складу са развојем друштва. Савремена школа од наставника захтијева посједовање великог броја способности и компетенција. Од наставника се захтијева да знање и вјештине учини доступним другима. То знање треба да обликују тако да помогне ученицима да га усвоје, уважавајући различите нивое њихових способности, различиту мотивацију, интересовања и потребе. У свим фазама наставног процеса наставник усмјерава свој рад и поступке према ученицима. Наставни

садржаји, предвиђени наставним програмом, утичу на избор облика и метода, као и средстава које наставник користи у раду.

Закључак

Цјелокупно залагање у овом раду тежи ка усвајању закључка колико је важна оспособљеност учитеља за планирање рада, њихова припремљеност и свјесност о значају истог. Примјећује се да је сваки корак условљен претходним, а такође, условљава наредни, а збир укупног планирања доноси, како успјех, тако и олакшице у раду са дјецом и уопште у животу, без обзира на старосну доб.

Колико је планирање важно за учитеља, толико је важно и за дијете. Зарад лакше организације дана, потребно је да ученици поштују испланиране школске активности, а потом и да испланирају своје слободно вријеме, како би могли успјешно савладавати постављене задатке и задовољити своје друштвене потребе.

То све потиче од добре организације наставника, која се добрим примјером преноси и на ученике. Свему томе претходи добро васпитање које се носи из куће, а приликом додира са школским обавезама, нивелише се у квалитетан рад и добре међуљудске односе.

Знање је постало главни ресурс човјечанства и услов његовог развоја и опстанка. Један од најважнијих периода у човјековом развоју поклапа се са периодом основног образовања. Ако је учење покретач развоја сваког човјека, онда је потребно водити рачуна о свим факторима који на тај процес утичу (Радивојевић, 2014а).

Сваки облик планирања заснован је на општим циљевима и исходима образовања, а усмјерен ка самосталном и стваралачком процесу учења. Такав начин рада ученике подстиче на усвајање знања, вјештина и навика, које граде током цијелог свог одрастања, како кроз игру, тако и кроз колективне и самосталне облике рада. Код ученика планирање доприноси упознавању сопственог природног и друштвеног окружења, као и развијање способности за одговоран живот.

Литература

Грдинић, Б. и Бранковић, Н. (2005). *Методика познавања природе и света око нас у наставној пракси*. Бачки Петровац: Култура.

ETUCE (European Trade Union Committee for Education) (2008). *Teacher Education in Europe*. An ETUCE Policy Paper. Brussels.

Ждерић, М. и др. (1996). *Методика наставе природе и друштва*. Нови Сад: Тодор.

Закон о основном васпитању и образовању, (2017). Преузето са: https://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mpk/PAO/PublishingImages/Pages/Osnovno_obrazovanje/%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%20%D0%BE%20%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%BC%20%D0%B2%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%B8%D1%82%D0%B0%D1%9A%D1%83%20%D0%B8%20%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%9A%D1%83%2c%D0%A1%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B1%D0%B5%D0%BD%D0%B8%20%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%A0%D0%A1%20%D0%B1%D1%80.%2044-17.pdf

Ingvarson, L. (1998). Professional standards: a challenge for the AATE? *English in Australia*, 122: 31-44.

Матовић, М. и Буквић, С. (1996). *Методика наставе природе и друштва*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Радивојевић, Д. (2014а). Модели активног учења у диференцираној и индивидуализованој настави природе и друштва. *Нова школа, IX (2)*, 91-106.

Радивојевић, Д. (2014б). Важни аспекти практичне оспособљености студената разредне наставе за реализацију наставе природе и друштва. *Нова школа, IX (1)*, 42-62.

Радивојевић, Д. и Ђурчић, М. (2021). *Методика наставе природе и друштва*. Бијељина: Педагошки факултет.

Симеуновић, В. (2014) Професионални стандарди и компетенције професора разредне наставе. *Нова школа, IX (1), 15-29.*

Ђурчић, М. (2006): *Методичка и организациона структура наставе природе и друштва*, Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.

Ђурчић, М. (2018). *Методика наставе природе и друштва 1 и 2*. Бијељина: Педагошки факултет.

Hattie, John A. (2011). *Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement*.

THE IMPORTANCE OF THE TEACHER'S ABILITY FOR PLANNING WORK IN THE TEACHING OF NATURE AND SOCIETY

Abstract: Planing work in the teaching of nature and society is an important obligation of every teacher. The basic prerequisite for good planning is a timely, professional and responsible approach to its preparation.

The goal of the work is to look at the legalities and possibilities of planning in the teaching of nature and society in terms of its importance for the work of teachers and the very realization of educational work.

The structural components of this work are presented through several chapters, and the very title of the first chapter hints that planning will be considered and analyzed according to all levels, starting from annual, which is also called global planning, to thematic (operational) and finally to the most concrete form of planning, which is daily planning. The last chapter is dedicated to the importance of the teacher and his abilities in teaching and planning, because without a good teacher, good organization of teaching can hardly be achieved.

Key words: work planning in the teaching of nature and society; annual, thematic and daily planning; teacher qualification.